

Наразі в умовах потужного розвитку суспільства знань, інформаційного суспільства слід враховувати напрацьований досвід і спільними зусиллями розбудовувати сучасну українську державу, розширюючи коло учасників трансформаційних змін у суспільстві, що включатиме і самооновлене академічне середовище, і модернізоване державне управління, і активних бізнес-акторів, а також учасників освітніх процесів.

Література :

1. Зайцева З. І. *Український науковий рух: інституціональні аспекти розвитку (кінець XIX – початок XX ст.)*. Київ: КНЕУ, 2006. 368 с
2. Воронько Л. О. *Українське державотворення в добу Гетьманату 1918 року: роль та значущість діяльності П.Скоропадського. Державне управління: теорія та практика*. 2016. № 1. С. 3-20. URL: http://www.e-patp.academy.gov.ua/2016_1/3.pdf С. 6.
3. Папакін Георгій. *Павло Скоропадський та Українська академія наук*. Київ, 2018. 335 с. URL: <http://archeos.org.ua/wp-content/uploads/2019/11/ПапакінМонографія.pdf>
4. Яневський Д. *Проект «Україна», або Спроба Павла Скоропадського*. Харків : Фоліо, 2010. 284 с.
5. Кудлай О. Б. *Законотворча діяльність українських урядів доб гетьмана П. Скоропадського в галузі освіти і культури (за матеріалами газети «Державний Вістник»)*. Гетьманат Павла Скоропадського: історія, постаті, контрверсії : [матеріали Всеукр. наук. конф., 19–20 трав. 2008 р.]. URL : <http://coollib.com/b/256112/read>.
6. Скоропадський П. *Спогади. Кінець 1917 – грудень 1918*. Київ ; Філадельфія, 1995. 494 с.
7. Онопрієнко В. І., Ткаченко В. В. *Історія української науки: курс лекцій*. Київ : Варта, 2010. 651 с.

Рубан Анастасія Іванівна
бакалавр 1 к., 4 гр. факультету МПВ
Національного університету
«Одеська юридична академія»

Наук. керівник – доцент Н.В.
Єфремова

ОСВІТНЯ ПОЛІТИКА П. СКОРОПАДСЬКОГО В УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ

Питання реформування освітньої системи за часів УЦ Ради не належало до категорії центральних. Уряд УНР не вбачав за потрібне негайно змінювати існуючу будову цієї системи, але наголошував передусім на завданні українізації навчального процесу. Навіть питання видання підручників

українською мовою у той час виявилось складним питанням через значний брак грошей у державній скарбниці.

Свою діяльність у освітній сфері уряд П. Скоропадського розпочав зі створення національної школи, але реформування відбувалось теж у складних умовах. Лише в початковій школі більша частина вчителів володіла й бажала викладати українською мовою. В середній та вищій школах російськомовних вчителів було значно більше і вони не сприймали ідеї негайної українізації освіти. Тому не випадково, 10 травня 1918 р. було опубліковано «Заяву гетьманського уряду», яка проголошувала необхідність рішучого впровадження в життя ідеї подальшого всебічного розвитку української національної культури, забезпечення прав української мови в школі, державних і громадських установах і закріплення всіх форм української державності [1, с.2].

Але я хочу перш за все акцентувати увагу на первинних ланках освіти: початковій та середній школах. 1918 року Міністерство освіти Української Держави прийняло на державний кошт 50 українських гімназій, які було відкрито громадськими організаціями за часів УЦ Ради. Також, завдяки заходам гетьмана та його уряду було відкрито понад 1200 нижчих початкових шкіл. Гетьманським урядом виділялись значні кошти на господарчі потреби середніх шкіл. Рада Міністрів 29 липня 1918 р. ухвалила асигнування 6000 000 крб. на негайні господарчі видатки державних загальноосвітніх середніх шкіл [2, с. 337].

Навчання у початковій школі тривало 4 роки і було безкоштовним. Цей тип шкіл був найкраще забезпечений українською літературою та вчителями, готовими до переходу на українську мову навчання. З'явилися детальні програми з викладання дисциплін українською мовою та список відповідних підручників. Завдяки державній підтримці за короткий час було надруковано понад 130 різних підручників тиражем у 2 млн. примірників. На утримання нижчих початкових шкіл в липні 1918 р. було асигновано 88 987025 крб. [2, с. 336]. Саме в початковій школі виявились найбільш успішними заходи Міністерства освіти щодо її українізації. Реалізуючи поетапно програму уряду,

міністр освіти видав 22 липня та 5 серпня накази губернiальним i повітовим земським та міським управам, які зобов'язували з 1918-1919 навчального року вести навчання в початкових школах для українського люду українською мовою. У початкових школах, де українці становили менше 50%, допускалося викладання «тією мовою, яка вживається в школі», але наказувалось обов'язково ввести предмети з українознавства: українську мову та літературу, історію і географію України.

Другим рівнем навчання тоді була вища початкова школа, до якої переходили діти 10-12 років після закінчення нижчих початкових шкіл. Навчання там тривало 3 роки і було платним. Міністерство освіти обережно поставилося до українізації цих шкіл, оскільки не вистачало педагогів, здатних вести навчання українською мовою, та бракувало відповідних підручників. Для забезпечення навчальних закладів необхідною кількістю підручників українською мовою Рада Міністрів у червні асигнувала кошти на видання 1 620 000 підручників для початкових шкіл. Чисельність українських початкових шкіл, які утримувались за рахунок загальнодержавного бюджету, збільшилася з 343 (квітень 1918 р.) до 1069 (листопад 1918 р.).

Наступним рівнем у системі освіти в Українській державі були середні школи. До цих шкіл учні вступали після закінчення початкової школи (до першого класу) або вищої початкової (до п'ятого класу). Навчання тривало 8 років і було платним. 1 червня 1918 р. був утворений Департамент середньої освіти на чолі з А.С. Синявським [3, с.24]. Департаментом було вирішено створити нові українські середні школи, укомплектувати їх штати педагогами, здатними навчати українською мовою, терміново розробляти підручники і посібники.

З початку 1918 навчального року було засновано 50 державних середніх шкіл (40 українських гімназій для хлопчиків та 10 реальних шкіл) [2, с.337]. Створення українських гімназій дозволяло значній кількості випускників українських початкових шкіл продовжити навчання українською мовою. Уряд організував у м. Києві дві бурси-інтернати для вихованців українських гімназій.

В розпорядження Міністерства освіти асигнувалось 510000 крб. на облаштування зазначених закладів та 395 727 крб. на їх утримання в 1918 р. [2, с.337]. Міністерство надавало також значну фінансову допомогу місцевим самоврядуванням та громадським організаціям для відкриття та утримання 38 середніх шкіл. На ці потреби Рада Міністрів асигнувала 400 000 крб. [4, с. 86].

З 5 серпня 1918 р. уряд вдавався до заохочення талановитих учнів з незаможних родин шляхом встановлення іменних стипендій, які носили імена відомих українських діячів: Т. Шевченка, Г. Сковороди, І. Котляревського, В. Антоновича, Лесі Українки, І. Франка, О. Кобилянської, Ю. Федьковича, М. Лисенка, І.Карпенко-Карого, М. Кропивницького, І. Нечуя-Левицького та ін.

З метою забезпечення української національної школи педагогічними кадрами усіх ступенів керівництвом Української держави було проведено значну роботу з підготовки вчителів для національної школи. Відповідно перебудовувалась робота педагогічних навчальних закладів, створювались учительські семінарії та інститути. Було засновано 2 вчительські інститути та 12 вчительських семінарій.

Згідно з рішенням Ради Міністрів від 9 травня Міністерство освіти організувало курси українознавства для вчителів на території всієї України. На їх утримання уряд асигнував 2184790 крб. Курси були трьох типів: лекторські, для вчителів середніх та вищих початкових шкіл, для вчителів нижчих початкових шкіл. Вони функціонували з 1 червня до 1 вересня 1918 р. і підготували до викладання українською мовою близько 15500 педагогів [4, с.86]. У програмі курсів були такі предмети, як українська мова, письменство, історія мистецтва, історія й географія України, арифметика, сільське господарство (огляд), школознавство, термінологія з усіх предметів тощо.

З 1 липня 1918 р. при Одеському та Київському шкільних округах почали працювати курси з підготовки вчителів середніх шкіл, для допомоги вчителям у впровадженні нововведених дисциплін: української мови та літератури, історії та географії України. Усі курси Міністерство забезпечувало досвідченим персоналом, а право на позачергове зарахування на курси надавалося в першу

чергу вчителям, які мали направлення від земства, міста, учительської спілки та педагогічних рад.

Отже, політика Павла Скоропадського з питань розвитку освітньої сфери в Українській державі безумовно була спрямована на розвиток національних інтересів українського народу. Дбаючи про освіту гетьман закладав надійний фундамент у майбутнє України, де освіті надавалось особливе місце. Українські навчальні заклади зробили вагомий внесок у розвиток національної культури, стали зародками національного відродження попри всі труднощі часу.

Слід погодитись з думкою Н.В. Єфремової, яка вважає, що: «Підсумком існування Української Держави 1918 р. було не лише її падіння. Попри зовнішню і внутрішню нестабільність, міністерські кризи, коли національно-партійні кола фактично оголосили бойкот гетьманській політиці і відкидали усі спроби залучити їх до співпраці, Українська Держава залишилась найміцнішою формою існування самостійної України періоду визвольних змагань 1917 – 1921 рр.» [5, с.100]. Але навіть за умов важкої економічної кризи уряд виділяв значні кошти на утримання навчальних закладів, що дозволило досягти вагомих результатів у будівництві національної системи освіти. А позитивний досвід тих реформ повинен враховуватись і сьогодні.

Література:

1. *Державний вісник. 1918. №1. 16 травня. С. 2.*
2. *Дорошенко П. Історія України: 1917-1923 рр. У 2-х т. Т. 2: Українська Гетьманська Держава. Ужгород : Накладом О. Цюпки; друк. «Свобода». , 1932. 427 с.*
3. *Кучменко Е.М. Історія реформування освіти в Україні за доби гетьманату Павла Скоропадського // Магістеріум. Вип. 7. Історичні студії / [упоряд. К. Ю. Гломозда] ; Національний університет "Киево-Могилянська академія". Київ : СтилоС, 2001. С. 21-26*
4. *Машевський О.П. Українізація освіти в 1918 році // Вісник Київського університету. Історія. 1996. Вип. 34. К., 1996. С. 80-86.*
5. *Єфремова Н.В., Долматов І.В., І.С. Мокін, Горяга О.В.: Історія держави і права України. Навчально-методичний посібник для студентів юр. коледжу. Ч. 2. Одеса: «Фенікс», 2016. 406 с.*